

Florentin Smarandache

FLo

PURA VIDA

(fotojurnal instantaneu)

Florentin Smarandache

PURA VIDA
(fotojurnal instantaneu)

Str. Romul, Bl. T1, parter
Craiova, jud. Dolj, cod 200402
Romania
Telefon: 0251/ 414 003
Fax: 0251/ 414 003
E-mail: sitech@rdslink.ro
URL: www.sitech.ro

© 2012 Autorul

Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate autorului. Orice reproducere integrală sau parțială, prin orice procedeu, a unor pagini din această lucrare, efectuate fără autorizația autorilor este ilicită și constituie o contrafacere. Sunt acceptate reproduceri strict rezervate utilizării sau citării justificate de interes științific, cu specificarea respectivei citări.

© 2012 Editura Sitech Craiova

All rights reserved. This book is protected by copyright. No part of this book may be reproduced in any form or by any means, including photocopying or utilised any information storage and retrieval system without written permission from the copyright owner.

Editura SITECH din Craiova este acreditată de C.N.C.S.I.S. din cadrul Ministerului Educației și Cercetării pentru editare de carte științifică.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SMARANDACHE, FLORENTIN

Pura Vida (fotójurnal instantaneu) / Florentin Smarandache

- Craiova : Sitech, 2012

Bibliogr.

ISBN 978-606-11-2268-4

I. Smarandache, Florentin

Editura SITECH Craiova, România

Aleea Teatrului, nr. 2, Bloc T1, parter

Tel/fax: 0251/414003

E-mail: sitech@rdslink.ro

Coperți și grafică/poze: Florentin Smarandache

Editori: Ștefan Vlăduțescu, Tudor Păroiu

Corectură: Mircea Monu

Tehnoredactare: Florin Griașu („TomeZone”)

ISBN 978-606-11-2268-4

Contents

Fotojurnal instantaneu (prefață) - 4

NICARAGUA - 7

COSTA RICA - 33

PANAMÁ - 64

Fotojurnal Instantaneu

prefață

De ce fotojurnal?

Fiindcă suprafața pozelor se-ntinde aproape la jumătate sau mai mult din întreg volumul! Răsfoitorii acestei cărți măcar vor privi ilustrațiile colorate din CentroAmerica, iar pe lângă imagini vor citi cel puțin câteva rânduri edificatoare...

Fiindcă nimeni astăzi nu mai are timp!

De ce instantaneu?

Pentru că jurnalul e scris la primă mână, pe locul vizitat, cu idei scurte ca niște blitz-uri, cu economie de cuvinte – în această lume în care vremea trece rapid.

Memorialistică fără retușări.

Viață brută.

Fraze scurte și simple, fără multe verbe...

Oricum, oamenii nu mai citesc. S-au modernizat. Vor totul citit de-a gata, autocomentat, autorezolvat.

Nici măcar așa-zișii critici literari nu le mai au cu lecturile, ci au devenit politici, *money-oriented*...

Cetățenii viitorului vor „scrie” jurnale-video, și vor „citi” jurnale-video. E mai comod.

Vizitez din mers...

Fotografiez din mers...

Mănânc din mers...

Trăiesc din mers...

Grăbit, instantaneu, mereu nemulțumit, mereu căutând...

Scriu din mersul camionului și mă zdruncină, mă mișcă... Scriu pe spătarului scaunului din avion. Scriu în muzeu...

Jurnal instantaneu – fiindcă nu mai am răbdare.

Ca o odihnă activă - când călătoresc.

Restul timpului îl dedic cercetării științifice.

Și la ce concluzii am ajuns după ce-am vizitat 40 de țări?

Că nu-mi place să mă stabilesc în nicio parte. Ci să locuiesc câte puțin în fiecare loc, apoi să mă mut în altul. E prea monotonă viața sedentară. Voi fi un migrator permanent:

un călător la infinit!

Cât mai mare diversitate vrem în operă. Să ne deschidă orizontul la maxim!

Pura Vida (am întâlnit și sintagma Vida Pura) înseamnă *viață pură* în societățile hispanice, iar popular expresia semnifică: ‚traul foarte bun’.

Călătorul

Vida Pura

(fotojurnal instantaneu)

Nicaragua

(fotojurnal instantaneu)

19.12.2010

- Două broaște călătoare [ЛЯГУШКИ ПУТЕШЕСТВЕННИЦЫ]! zice Lilia – după numele unei povestiri rusești.

Sculat noaptea la 2:00. Când a sunat ceasul, parcă-mi spărgea creierii. Somnul era dulceee... că n-aș mai fi plecat în nicio excursie!

Mă forțez pe ultima sută. Vremurile devin din ce în ce mai grele. Prețurile se măresc. Salariul stagnează – ba chiar e vorba de tăieri. Am început să trimit aplicații prin toate Statele Unite, prin China (Hong Kong, Macao), Taiwan, Japonia – care au universități internaționale unde se predă în engleză. Jumătate din profesorii acestora au venit de prin toată lumea, iar cealaltă jumătate-s localnici.

Cursă contra-cronometru s-ajung la 50 țări văzute (deocamdată m-apropii de 40). Și-apoi mă retrag la... pensie de la turism!

*

Albuquerque – Dallas – Washington D.C. – Miami – Managua (Nicaragua): schimbat 4 avioane.

10 \$ viza nicaraguană – ne-o dau pe aeroport.
15 \$ taxiul până la Hotelul Don Quijote din Managua.
50 \$ camera pe noapte. Curată.

Hotelul Don Quijote

20.12.2010

Totul se poate plăti în dolari. Dar există și moneda locală
CORDOBA $\approx 1/21$ dolari.

Umed. Cald.

Mă-mbrac la pantaloni scurți și cămașă cu mânecă
scurtă, adidași.

Autorul în Managua

*

Fructe: GROCEA (verzi, acre – de pus în alcool),
COCOTE.

*

În luna aprilie e foarte cald.

În mai plouă mult.

*

Prin oraș scene cu Nașterea Domnului.

*

Catedrala Catolică veche lângă plajă, Santiago de Los Caballeros. Se vizitează doar pe dinafară. Turlele sunt crăpate de la cutremurul din 1972.

Construită în anul 1931.

Catedrala Santiago de Los Caballeros

*

Palacio Nacional. 4 \$ intrarea. Expoziția documentară
1620 - 1895 despre Nicaragua în cadrul imperiului Rio San
Juan.

*

Fosile preistorice.

Dinții/maxilarele de la mastodonți sunt ca pietrele de moară!

Ceramică începând din anul 2000 î. C. Și după perioada de colonizare spaniolă.

Viața precolumbiană.

*

Clădirea are un portic cu palmieri, statui, alei.

*

Expoziții de pictură, sculptură.

În Palatul Național

Muzeul Național.

*

Lago de Managua, denumit *Xolotlán* de către indigeni.

- Haellas de Acahualinca [Urmele de la Acahualinca].

- La Mujer Tortuga: schelet din anii 300 – 350 î. C.

Ritualul morții la precolumbieni.

În anul 1874 au fost descoperite peste 800 urme de pași de acum 6000 – 7000 de ani.

*

Două cutremure au zguduit Managua: în 1931 și 1972. Centrul orașului a fost distrus și-acum nu mai există o zonă primordială, ci subcentre în diverse cartiere.

*

În MetroCentro.

Complex comercial modern.

Brad de Crăciun mare în hol.

Dacă înainte îmi cumpăram artizanate, amintiri, muzică, vederi, îmbrăcăminte exotică din țările vizitate... acum se egalează prețurile, odată cu globalismul, și nu-mi pot permite.

Cheltuiesc strictul necesar: hrană, hotel, transport, vize, intrări pe la muzee, expoziții, galerii, evenimente culturale, ori conferințe și seminarii științifice.

Flori exotice. Oh, câtă poezie!

Iar mă trage Lilia prin toate magazinele de bijuterii – și mă-ntreabă și „părerea” mea de necunoscător:

- Îți place inelul ăsta?

Cum ți se pare lăncișorul?

Mărgelele ăstea roșii?

*

Ce vor femeile?

Bijuterii, pantofi, haine dichisite și... masculi care să plătească!

*

Taxa (de 15%) este inclusă în prețul afișat.

*

Chorro cu vanilie, caldă: 0.50 \$. Dulce.

*

Verdele – mirajul vieții

Există grad de comparație în spaniolă pentru adverbul „acum” = ahora, și ahorita = chiar acum (și mai apropiat de momentul vorbirii), imediat.

*

5 \$ intrarea la Muzeul și situl arheologic al Urmelor de pași umani, dar și de labe de căprioare și mapache (un fel de bursuc local). Ele duceau înspre lac și au fost găsite îngropate la 4 metri adâncime.

Catedral Nueva.

Largă și înaltă. Simplă (fără icoane, fără sculpturi). Isus răstignit (în altar). Nezugrăvită. Un tablou: *Jesús, en Ti confío*.

Construită în 1993.

Alăturat un chioșc cu artă, vederi, broșuri religioase, CD-uri, DVD-uri, casete. Cărțile ale Papei Benedicto al XVI-lea: „Deus Caritas Est”, «Dios es amor», „Spre Salvi”.

*

Cimpărăturile pe drum le punem în „portbagaj” – care-i de fapt rucsacul ce-l car eu în spate!

*

Există și-un cazinou „Pharaohs”.

*

La Galeriile Santo Domingo.

Curat. Nostim.

Un alt Mall.

Frumos împodobit pentru sărbători.

Decoruri sclipitoare.

Video cu o rochie care se-mbracă prin înfășurare: când nu – dând astfel impresia că-s mai multe rochii (diferite)!

*

Taxiurile prin oraș sunt ieftine: între 2-4 \$.

Ni se spune să mergem cu taxiuri oficiale, nu particulare fiindcă-s nesigure.

*

Numele Nicaragua vine de la triburile indigene găsite de spanioli aici când au colonizat teritoriul.

Iar Managua = manto de agua (manta de apă – fiindcă e lângă lac).

*

Managera de la hotel zice că vorbesc spaniolă cu accent... italian!

*

La Expoziția Națională, dedicată celor doi mari eroi ai țării: Augusto Cesar Sandino (1895 – 1934), ucis de dictatorul Arastasio Somoza Garcia, care-a format o dictatură de familie ce-a stăpânit peste nicaragueni patru decenii – acumulând

bogații imense pentru ei și sărăcind enorm populația. Și Rubén Dario (1867 – 1916), poet.

*

Alte dulciuri care le gust: trocante, polveroñ, picos, pañuelo.

21.12.2010

Compresorul de apă a mers toată noaptea la hotel.

Ne-am plâns că e zgomot.

Nu prea am putut dormi.

*

Cu un taxi la Granada, trecând pe la Vulcanul Masaya: 50 \$.

Mai înainte zărisem de pe autostrada Craterul Santiago cu o cruce în vârf.

5 \$ de persoană intrarea la Craterul Santiago, activ. 5 km de la strada principală.

Drum asfaltat prin pădurea tropicală.

Șoferul ne spune că turiștii care se-abat printre arbori se pierd... ceva misterios! Trei turiști au murit fulgerați în crater.

Vulcanul fumează, de nu se vede bine – parcă acolo este infernul.

Și pe drum: roci negre, parcă desfundate – precum la Grants, în New Mexico.

Urcarea la Crucea Bobadilla are 177 trepte. Vulcanul Masaya are trei cratere: San Pedro, San Juan, Santiago (cel mai mare).

Urcarea la Crucea Bobadilla, Vulcanul Masaya, Nicaragua

Masaya este ca un megavulcan, formând și o lagună.

Vulcanul Masaya

Intrăm și la Muzeul Vulcanului.

Harta Pământului cu plăcile tectonice.

Fazele evoluției geologice a planetei.

Straturile: nucleu interior, nucleu exterior, manta inferioară, manta superioară, crusta.

În muzeul vulcanului

Printre armele vechi ale băștinașilor am văzut și... praștii! Cum ne jucam noi copiii la Bălcești, și trăgeam cu ele-n ciori, sau ne hârțoiam de-a războiul între noi.

Insectare cu fluturi și gâze (unele mari crescute – datorită umidității și căldurii calderii vulcanului).

*

Trecem pe lângă Cayoteze, unde dicatorul Somoza asasina pe oponenții politici.

*

În Granada n-am găsit cameră mai ieftină de 50 \$ pe noapte.

Ne-am cazat la Hotel Cocibolca (care înseamnă „apă proaspătă” în limba tribului cu același nume).

Pe coasta Atlanticului mai există triburile Mayagna și Miskito.

*

39 \$/h un tur cu barca electrică la insulețe. De la NicarAguaDulce (compania din portul Granada).

În Granada, Nicaragua, cu barca

Ne luăm apă (obligatoriu, din cauza căldurii).

Majoritatea insulițelor sunt private.

Se pot cumpăra insule. Una costă peste 1.000.000 \$!

Mulți străini și-au cumpărat.

Pompo oche și Rojas de almendra = arbori de apă.

Liniște. Motorul nu face zgomot.

Adâncimea apei: între 2-8 metri, dar mai în larg ajunge la 15 metri (în golf).

Vulcanul Mombacho se vede.

Insulele Ometepe, formate de doi vulcani: Madera și Consepción.

Lacul de Nicaragua este al treilea mare lac din America Latină.

*

În Catedrala din Granada „Inmaculada Concepción”, chiar lângă Parcul Central. Granada, oraș colonial spaniol, seamănă cu Antigua din Guatemala.

*

Copiii pe stradă îți cer să le dai resturi de alimente dacă te văd mâncând pe stradă.

*

Zona Comercială din Granada. Strada principală plină de lume.

Artizanat în Granada, Nicaragua

Din clopotnița bisericii (Iglesia de la Mreced) văd că toate acoperișurile caselor sunt în același stil (*grena*).

1 \$ urcarea.

Construită în 1539, prădată de piraiți în 1655, distrusă de forțele din Leon, în 1854, restaurată în 1862.

Parcul Xalteva, iar în fața sa Biserica Xalteva.

22.12.2010

La Vulcanul Mombacho. Cu autobuzul de la Granada la Miravalle 11 km, 0.40 \$. Apoi cu mototaxi 2 km, 0.10 \$, până la poalele muntelui. Pe urmă încă 12.50 \$ pentru urcat cu un camion.

Harta (Guia de Visitantes) mă costă 1.50 \$.

Drum periculos, cu pante abrupte... prin junglă. Lilia pune mâna la ochi de frică.

Oprit la un punct de cafea.

Frunze, crengi ne lovesc peste față.

Merg cu capu' în sus.

Camionul se bălăngăne.

Încă 2.5 km până la El Cráter, aflat la 1150 m altitudine.

Da' un frig sus... și vânt.

Acolo, la Statuia Biologică, o machetă și-un ghid ce ne explică în spaniolă.

Pe poteci, în jurul vulcanului. E umed. Pădure tropicală.

În pădurea tropicală

Biodiversitate. Cresc buruieni pe trunchiul și crengile copacilor: 35 de specii de plante pe-un singur copac (numite EPIFICAS). O grădină întreagă trăiește într-un pom!

*

Vulcanul Mombacho fumează puțin (se crede că e adormit).

Vedere panoramică de la Mirador Los Quemados: orașul Granada, laguna, insulițele ei, lacul Cocibolca. Mai mult de 10 persoane nu se permit în aceste locuri de privit.

*

Pădure pitică (Bosque enano).

Vulcanul Mombacho este paradisul păsărilor colorate și cântătoare: cu 186 de specii, dintre care 48 sunt migratoare (46 provin din America de Nord, iar 2 din America de Sud).

Păsările pierd habitat, și sunt afectate de poluare și comerț ilegal.

Ornitologii de la Fundación Cocibolca se ocupă de studierea și protejarea lor.

Perioada de împerechere a păsărilor este între februarie și mai (El amor está en el aire). Masculii țopăie și cântă pentru a impresiona femela. De obicei este ales cel mai colorat!

Este un ecosistem unic aici:

- 750 specii de plante (dintre care 10 sunt orhidee);
- 47 specii de animale;
- 10 specii de amfibii;
- 36 specii de reptile;
- 30-50 milioane specii de insecte.

Muntele ajunge la 1.345 m înălțime.

*

La-ntoarcere un gardian ne face cruce (din mână!) s-ajungem cu bine...

[La vale trebuiesc frâne tari la camion.]

*

Plantații de cafea.

Bambuși groși. Liane.

[Scriu din mersul camionului și mă zdruncină, mă mișcă...]

Jurnal instantaneu – fiindcă nu mai am timp. Odihnă activă. Când călătoresc.

Restul timpului îl dedic cercetării științifice.]

*

Seara dinăm la restaurantul taiwanez TEHO, chiar lângă hotel:

- bere Victoria, nicaraguană, 1.10 \$ sticla;

- și Camarón empanizado (25 raci împănați, plus verdeață, 6 \$).

*

Singura bucurie de la viață mi-au devenit aceste excursii – unde mă destind și uit de tot, și mai dau un sens existenței.

M-am săturat de unul singur într-un oraș mic american unde numai citesc și scriu toată ziua... Altceva n-am ce face în timpul liber... N-am prieteni locali – doar prin email ori telefon. N-am rude...

*

La Agenția de Voiaj „Granada Mia” lucrează o familie de francezi, emigranți aici. Le place viața mai lejeră – îmi mărturisesc – din America Centrală.

23.12.2010

Cu autobuzul local (rablagit ca la Bălcești!) de la Granada la Rivas (1.20 \$ pentru 1 h 20 min) 80 km.

M-a apucat o durere de măsea de n-am putut dormi toată noaptea.

Mă duc la o farmacie lângă hotel. Mi se spune că este închisă, dar să bat la ușă că-mi va deschide!

(Bun orar – mă gândesc).

O dau pe antibiotice (Ciprofloxacina), 500g, două pe zi.

*

Ne invadează în autobuz vânzători ambulanți, muzicanți, cerșetori până să pornească!

Unii urcă, alții coboară în timp ce mașina merge... halandala...

Pe lângă șofer este și un taxator, care strigă la fiecare stație, ori dacă vede oameni pe drum *Arriba! Arriba!* [Sus! Sus!]

Am văzut și patru perechi de albi în autobuzul acesta – semn că n-aveau bani prea mulți să meargă cu taxiul.

Plantații de trestie de zahăr – le-au dat spicele albe.
Camioane încărcate cu bețe de trestie de zahăr. Pe aici
umbă și căruțe cu cai.

În stânga Vulcanul Ometepe se vede fumegând departe.
*

Găsit un hotel ieftin, 20 \$ camera, dar fără apă caldă:
Hilmor, lângă Parohia San Pedro.

*

Museo de Rivas.

Arheologie. 2 \$ intrarea.

Muzeul din Rivas

Agricultura a început din anii 300 î.C. pe aceste
meleaguri.

Casa muzeului este stil colonial din sec. 18.

Fostul președinte al Costei Rica, Rodrigo Carazo, a pus o placă în acest muzeu – comemorativă – la 11 aprilie 1982.
Casa Muzeu Santa Ursula este restaurată în 2005.
Animale împăiate și găze din zonă.

Perioade arheologice:

- Tempisque (300 î.C. – 500 d.C.), de la râul cu acest nume;

- Bogaces (500 – 800 d.C.), localitate;

- Sapoa (800 – 1350 d.C.), localitate.

Funcționara de la muzeu ne spune că guvernul n-o plătește; numai ce câștigă de la vizitatori, dar astăzi n-am fost decât eu și Lilia.

Hotărâm să-i lăsăm restul (20 cordobas) de la 100 cs.

*

Alegria (bucurie) în oraș, în zona comercială: muzică de Crăciun, zarvă, aglomerație, tarabe.

*

Un ins care furase dintr-un butic, e alergat și prins de mulțime. Un polițist îl ia în primire.

Robar = a fura.

*

Din cauză că dispar turiști... evităm să mergem cu vehicule particulare (biznisuri neînregistrare).

*

Vreau să cumpăr suc cu sifon, dar zic „con acido” (cu acid), apoi „con soda” – dar vânzătorul nu mă-nțelege. Apoi mă dumiresc că s-ar traduce de fapt „gaseosa” [gazoasă]!

*

Orașul Rivas, de vreo 30 mii locuitori, e un mare târg (Mercado).

Pierdem toată ziua umblând bramburea, gustând dulciuri și limonade exotice, iar Lilia cumpărând inele pe care să le revândă în Bâlciul [*Flea Market*] din Gallup. Ea le are cu afacerile; eu sunt anti-talent la așa ceva...

*

La dentist (Wilfredo Morice), 5 \$ consultația (puțin!) și încă un medicament Enantym (25 mg), anti-inflamatoriu și antidureros (analgizice).

24.12.2010

10 \$ taxiul din Rivas până la San Juan del Sur, orașel de vreo 16000 locuitori cu plajă la Pacific.

30 \$ camera în Casa Islanda hotel la două colțuri de stradă de plajă.

*

Mareea se retrage și avansează vreo sută de metri. Plaja e udă de dimineață. Apa murdară. Puțini fac baie.

M-a ars soarele pe față, iar măseaua mă doare de-nebunesc! Îmi clătesc gura cu apă sărată.

*

Orășelele astea coloniale spaniole au structură asemănătoare: un parc central, o biserică catolică lângă, un centru comercial (Mercado) cu tarabe.

*

Un fruct alb, cu buline, ca o rădăcină – numit noni, folosit în medicină (se fierbe în apă până dă în clocot, iar zeama se bea: are efecte terapeutice pentru multe boli).

*

Pe la șase seara o fanfară prin San Juan del Sur și-o turmă de copii și oameni însoțindu-i.

Bubuituri de artificii.

„Pasterala” – interpretată de elevi în Parcul Central.

E ajunul Crăciunului.

Apoi Grupo Folclorico.

*

Parcă am oasele ruginite – abia mă scol de jos, abia mă mișc.

25.12.2010

Mă ustura măseaua de parcă aveam un cui implantat în creier – și m-apăsă.

Acum m-a lăsat durerea.

Dimineața de Crăciun e liniște. Adie un pic vântul în San Juan del Sur. Printre stâncile de lângă plajă niște băietani caută moluște.

Parcă nu mă simt bine până nu fac și o baie-n ocean – cu toată răceala de la măsea.

În San Juan del Sur, Nicaragua

O căldură la amiază că nu poți rezista.

*

La resortul Pelican Eyes. Frumos amenajat. Scări, cascadă, piscină.

*

Nașterea Domnului... ceremonie în oraș.

Muzicanții în spate.

O femeie cu un prunc de plastic într-un coșuleț.

*

Podul suspendat peste estuarul San Juan, care se varsă în Pacific pe lângă plaja centrală, numită tot San Juan.

Doi pomi plini de berze ca merii de flori.

*

Ceremonie religioasă în San Juan del Sur

Agenția Tica Bus ne avertizează că nu putem intra în Costa Rica dacă nu avem bilet de transport de ieșire din Costa Rica!

Atunci cumpărăm pe Internet repede un bilet de avion San José – Panama; 295.23 \$ de persoană (cu Visa Chase).

*

La restaurantul Rancho la Cabana, pe malul oceanului, luat câte un pește întreg prăjit (știucă): 10 \$, plus orez, salată și salsa.

Dup-o săptămână de Nicaragua mâine vom intra în Costa Rica.

În loc de taxi am luat un pepano (velatricicletă).

Autorul și soția în velatricicletă

Un tip îmi zice că americanii din nord se numesc gringos și ei au mucho verde [mult verde, adică dolari].

COSTA RICA

(fotojurnal instantaneu)

26.12.2010

20 \$ taxiul, 40 km, 45 minute pentru a merge de la San Juan del sur la Peñas Blancas (la frontiera cu Costa Rica).

¡ Feliz Viaje ! [Călătorie plăcută!]

*

Elementul indigen amestecat cu cel alb (spaniol) au format metișii.

De aceea, majoritatea populației sunt oameni mici și negricioși.

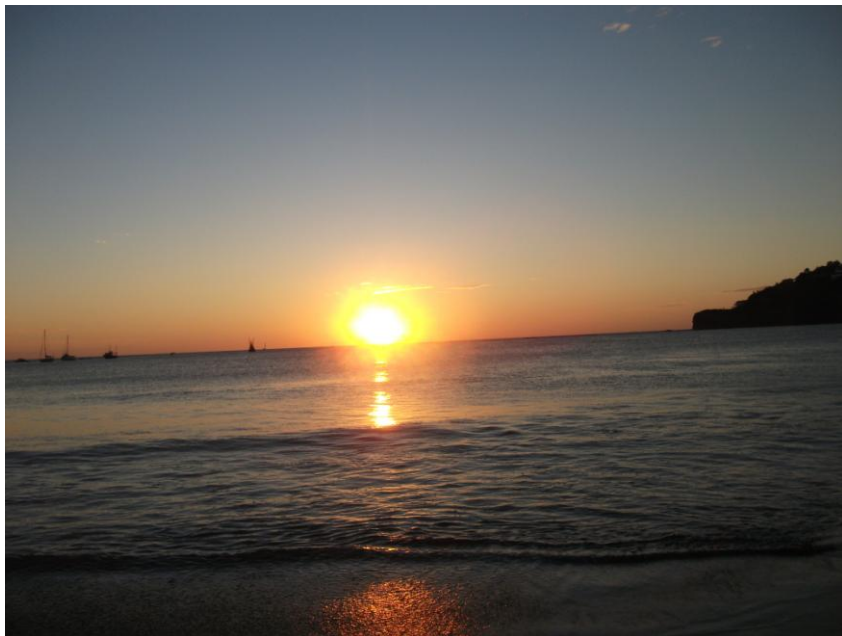
*

Vreo oră jumate vama în Peñas Blancas pentru a ieși din Nicaragua (3 \$ taxa), plus intrarea în Costa Rica.

6 \$ autobuzul până la Liberia, 80 km, 1.5 ore. Viteza maximă 80 km/h. O iguană trece strada.

Nivelul de viață e mai ridicat în Costa Rica față de Nicaragua, Guatemala, Honduras.

Unui nicaraguan îi trebuie viză de intrare – și nu e ușor de obținut! – pentru a vizita Costa Rica, iar pentru a lucra: viză de lucru.

Apus de Soare – ca un semn de întrebare

Controale polițienești de pașapoarte la 20 km apoi la 30 km de la frontieră contra emigranților ilegali.

*

1 \$ ≈ 500 coloni (moneda costa-ricană).

Dar se poate plăti și direct în dolari.

*

În Liberia (oraș costa-rican; există și-o țară africană cu același nume, unde sclavi negri au fost debarcați din America de Nord după abolirea sclaviei).

La Hotel Wilson, 40 \$ camera.

*

Parohia Centrală din Liberia. Catolică, desigur.

Clădire în arhitectură modernă (pe dinafară parc-ar fi muzeu ori complex sportiv), în forme geometrice.

Mare. Albă.

Slujba începe la ora 4 după masă.

Parohia Catolică din Liberia, Costa Rica

La televizor o coridă.

Un taur negru, fioros, cu bale la gură. Toreadori dar și spectatori în arenă întărâtându-l. Apoi fugind speriați și sărind în tribună... Își bat joc de bou, săracul...

În San José, capitala Costa Ricăi, este corrida de toros [= alergare de tauri, în traducere].

*

Am întrebat un neamț (blond cu ochi albaștri, căsătorit cu o negresă, ce locuiește în Costa Rica) dacă e mai bine aici ca-n Germania.

- Nu e nici mai bine, nici mai rău – mi-a răspuns – ci diferit!

Mi-a plăcut răspunsul său – destul de obiectiv. Vorbea fluent spaniolă și stătea în America Centrală pentru business. La fiecare doi ani se ducea în Germania să-și vadă rudele.

Acum s-a schimbat moda: bărbați albi cu femei negre [înainte se-mperecheau femei albe cu bărbați negri].

27.12.2010

A urlat vântul ast-noapte, a șuierat... de credeam că geme o ființă umană.

*

220 km, 4 ore, aproximativ 6 \$ cu autobuzul local din Liberia la San José. Oprește la jumătatea drumului.

În San José e frig.

Îmi iau jacheta, șapca-n cap, pantaloni lungi.

După ora 8 seara e periculos de umblat pe străzi.

*

Prin agenția de voiaj Isla Bonita Tours facem rezervație la Hotel La Mansión, 35 \$ pe noapte pentru 6 zile.

Curios cum ni se prezintă adresa: de la Teatrul Național 300 metri spre est, și apoi 300 metri spre sud!

[De fapt 3 colțuri de stradă (esquinas) spre est, și 3 colțuri de stradă spre sud!]

*

Chinezi prin Costa Rica, emigranți: reprezintă 3% din populație. Vorbesc bine spaniolă.

*

Cu cât o țară e mai bogată, cu atât prețurile sunt mai scumpe.

28.12.2010

Cu un microbuz plecăm în excursie de o zi în Pădurea tropicală: 99 \$ de persoană.

Expedicion Estropicales.

Microbuzul ne ia de la hotel la 7:25 dimineață. Îi strânge pe turiști de la fiecare hotel.

Ghidul ne-arată prima stație hidroelectrică din Costa Rica din anul 1884. Vorbește în spaniolă și engleză.

Turiști din Mexic, Columbia, Canada, S.U.A., Anglia, și... România.

Când mă prezint că-s din România, ghidul Filander zice că-n 30 de ani n-a avut nici un turist român!

Cețos, umed.

Intrăm în Parcul Național Braulio Carrillo.

Cascade mici de apă cad pe marginea străzii.

Trecem prin singurul tunel din această țară construit în 1972 prin craterul vulcanului extins Zurgui. 90% din energia din Costa Rica provine de la utilizarea apei, 6% este energie eoliană, 1% energie solară.

Se pare că vikingii au descoperit America înaintea lui Columb cu 600 de ani.

{De scris în mașină amețesc, îmi vine să vomit... Lilia-mi dă o pastilă de motion sickness...}

S-ar fi descoperit urme arheologice de sate vikinge în California și Canada.

Plouă. Plouă mărunț.

În padurea tropicală din Costa Rica

Costa Rica e cea mai mare producătoare de ananas, iar Ecuador de banane.

Ananașii și bananierii poluează apă din jur fiindcă ei produc foarte multe chimicale.

Promenadă pe râul Sarapiquí cu gondola.

Pomi crescuți din apă.

Iguane, care se alimentează din copaci.

Femelele-s verzi, dar masculii se schimbă în portocaliu pentru a atrage femelele la împerechere.

Iguanele lovesc cu coada; trebuie să fii atent unde se uită ele. Dacă privesc în stânga și-n dreapta, atunci să te ferești că vor să lovească.

Animalele sunt teritoriale în pădurea tropicală.

Maimuțe negre pe crengi, mici ca mâțele.

*

Bună cafeaua costaricană.

*

Majoritatea mașinilor de aici sunt japoneze.

*

La fiecare 10 ani se face recensământul populației. Circa 5,5 milioane locuitori.

*

Sclavi negri din Jamaica au venit pe coasta estică să lucreze în construcții ca oameni liberi. Descendenții lor vorbesc engleză (în zona caraibiană).

*

La Selva Verde.

Trebuie să nu atingem nimic (plante, animale, insecte) fiindcă ne putem infecta în pădurea tropicală.

Poteca e înnămolită de frunze, crengi.

Poze fără flash, ca să nu speriem fluturii și găzele!

Deasupra cerul abia se zărește prin frunziș.

Picură, burnițează continuu.

Broască ce trăiește pe frunze

Plante fototropiste (care se-ndreaptă după soare).

Podul suspendat, unde nu avem voie mai mult de 12 persoane în același timp. Se bălângăne ca-n filmele cu acțiuni în junglă – peste Rio Frio.

Mă-ntreabă ghidul: de unde știu spaniolă?

Îi spun că se-aseamănă cu româna, limba mea nativă. El se uită mirat la mine. Credea că româna e de origine... slavă.

*

Papagali negri cu gâtul galben și ciocul ca un clește cât jumate de corp.

O specie de arbori de migdale (almendro amarillo în spaniolă, *Dipteryx panamensis* în latină), este protejată de lege - deoarece o specie de papagali, aflată în pericol de dispariție [papagalul verde macaw], își face cuibul în acești copaci.

Un alt animal specific, agouti paca este nocturn și trăiește în Selva Verde [= Pădurea Verde]. Se hrănește cu fructe căzute pe jos și semințe. (Seamănă cu jderul).

Păsări: caracara, un tip de ciocănitoare [Campephilus guatemalensis], pescărușul regal din Amazon [Chloroceryle amazona], montezuma oropendola etc.

*

Fructul de cacao arată ca un dovlecel. Indigenii îl foloseau ca monedă de schimb pentru a-și cumpăra femeii și sclavi.

...Și plouă, și plouă fără-nctare.

*

Am avut dejunul inclus în prețul excursiei.

Mănânc piperat ca să-mi taie pofta de mâncare să nu mă-ngraș la loc!

Dar condimentele îmi fac rău la colon.

*

- Știi la ce concluzie am ajuns după ce-am vizitat atâtea țări? Îi mărturisesc consoartei.

Că nu-mi place să mă stabilesc în nicio parte. Ci să locuiesc câte puțin în fiecare loc, apoi să mă mut în altul. E prea monotonă pentru mine viața sedentară. Voi fi un migrator permanent: un călător la infinit!

Cât mai mare diversitate vreau în opera mea. Să-mi deschid orizontul la maxim!

*

Ceilalți turiști veniseră cu capișoane, pelerine de ploaie... dar pe noi nu ne-au anunțat de la agenție.

*

La Bosque Tropical Lluvios (Pădurea tropicală ploioasă). Un tractor cu remorcă ne duce până la teleferic.

Mai înainte ne ia în primire alt ghid și ne duce la cuștile cu șerpi, broaște, și zona îngrădită cu fluturi.

Pădurea tropicală ploioasă din Costa Rica

Există 137 specii de șerpi, dintre care 22 veninoase, în această pădure.

Șerpii văd în infrared.

Au culori diferite: negri, verzi, vărgați... Vipere, boa (n-au anaconda).

Șarpele sare cam la 2 metri. Nu atacă omul (doar ca să se apere), cu excepția șarpelui Fer-de-lance (în franceză. Fier-de-lance) care-i teritorial.

Boa ajunge până la 5 metri.

Șarpele cu clopoței e veninos.

Trăiesc și broaște verzi cu ochi roșii și labele tot roșii în pădurea tropicală. Ele sunt nocturne. Au piele foarte sensibilă. Dacă broaștele au dispărut dintr-un loc, înseamnă că se

va-ntâmpla ceva rău acolo cu vremea... {Animalele presimt schimbarea timpului}.

Infernul cel negru

Grădina îngrădită și deasupra (ca o colivie mare) cu fluturi. Păsările-s predatorii lor.

Plantele care-s gazde pentru fluturi (din care se hrănesc larvele).

*

Cu telefericul deasupra pădurii tropicale. Șase persoane plus noul ghid într-o cabină deschisă.

Există mai multe nivele ale pădurii, fiecare depinzând de gradul de pătrundere a luminii și de densitatea plantelor.

Arborii cu rădăcini neadânci prăbușesc, făcând o gaură de lumină care poate pătrunde până la sol. În acest gol începe iar procesul de creștere a noilor plante care umplu locul.

Trecem de râșorul Calderon.

Trunchiurile copacilor sunt îmburuienate pur și simplu de plante parazite crescute pe ele.

Avem plante:

- epifite (care trăiesc pe alte plante, fără a fi parazite, ci doar sprijin);

- și parazite.

*

Ferigile sunt fosile vii!

Mahagony este un arbore al cărui lemn este foarte scump.

Liliecii își fac cuib pe dosul unor frunze late, denumite „urechea elefantului”.

Insectar din junglă

Arborii trăiesc până la 250 de ani. Dar au descoperit un copac care-a ajuns chiar la 300 de ani (l-au numit „străbunicul” acestei păduri!).

Paraziții concurează cu pomul gazdă fiindcă îi iau apa și dacă se îngreunează prea mult, pomul poate cădea.

Dar sunt și copaci ale căror trunchiuri sunt curățate de paraziți. Ei trăiesc în simbioză cu unele animale.

De pildă arborele inga cu veverițele. Veverițele au nevoie de un aminoacid secretat de arborele inga, iar în schimb ele îl curăță de plantele parazite.

*

Cel mai înalt copac este broccoli, care ajunge până la 60 metri. El crește repede, dar are tulpina subțire și, de aceea, nu rezistă mult.

*

Este periculos de mers prin pădurea tropicală din cauza șerpilor și-a insectelor care pot provoca boli tropicale.

Trebuie echipament special: bocanci contra șerpilor, un toiag cu care să ții șerpii la distanță, repelent (o substanță cu care să te ungi pentru a îndepărta insectele) și... un localnic care cunoaște terenul și pădurea.

Așa procedează cercetătorii științifici care purced în expediții.

Speranțe în noapte

29.12.2010

Trimit, în fine, trei vederi: lui Traian Ștefan Roman (în Portland, S.U.A.), Adrianei Ciobanu (în Brașov), și lui MéMé (alias Mircea Monu) la Rm. Vâlcea. Curios că prețul este același pentru America de Nord sau Europa: 385 colones (≈ 0.77 \$).

*

Lilia are probleme cu schimbatul euro-urilor (aici se folosesc mai mult dolarii).

*

Sper s-ajungă vederile simple (nebăgate în plic) în România... [cică le mai opreau pe la poșta colecționarii de ilustrate].

*

Intrarea la Museos/Banco Central de Costa Rica: 10 \$.

Aur pre-columbian.

Numismatică.

Arte.

Imprimarea banilor (colones) cu un printer german Haildelberg, începând din anul 1950 până în 1994.

Bancnote de aniversare a independenței țării de sub spanioli: 1821 – 1971 (la 150 de ani).

5000 obiecte numismatice în muzeu: monede, bancnote, tichete de cafea, bilete etc.

Între 1709 – 1896 a fost moneda de schimb peso și după 1896 se folosește colón-ul.

În epoca precolumbiană era comerțul troc: produse contra produse.

Spaniolii, care domină Costa Rica între 1502 – 1821, introduc monezile.

*

Prima monedă metalică în lume este introdusă în Grecia în sec. V î.C.

*

După eliberare, Costa Rica bate monedă proprie în 1825. Neavând suficiente monede fabricate, se utilizau și monede străine.

Primele bancnote sunt emise în 1839, iar prima bancă se înființează în 1858.

Prima fabrică cu caracter permanent se creează în 1828 (monetărie).

*

Colón (numele spaniol al lui Christopher Columbus).

*

O reformă monetară are loc în 1896 (din cauza devalorizării puternice a colón-ului).

*

Imagini de plante: tabac, cafea, banane, trestie de zahăr; ori animale tipice, vulcani, insule, păduri pe bancnote – pentru ecoturism.

Simbolurile originale transmit diverse mesaje.

De exemplu, arborele de guanacaste este considerat arbore național al Costa Ricăi începând din anul 1950 [din specia Enterolobium cyclocarpum].

Iar floarea Guaria Morada floare națională din 1939.

Arborele de Ceiba (Ceiba pentandra) este simbolul federației centroamericane din anul 1824, iar arborele de encino (Quercus spp) este simbolul ospitalității.

De asemenea: animale apar pe banii tipăriți, ca simbol de putere ori de autoritate: leul african, vulturul (care simbolizează măiestria și este asociat cu Zeus în Mitologia greacă), tigru, jaguarul, puma, oso hormiguero (animal costa-rican extins), broasca țestoasă, foca, rechinul.

Să iei taurul de coarne!

Expoziția pictorului local Felo Garcia: abstracționistă, și de peisaje urbane. El a studiat arhitectura în Europa. A fost membru al grupului abstracționist New Vision Group din Londra (1954). Păienjenișuri de linii sunt tablourile sale abstracte. Născut în 1928, încă trăiește (are 82 de ani).

Tablouri citadine minuscule. 10 cm X 10 cm aproximativ.

*

Istoria artelor în Costa Rica: pictură, sculptură, fotografie, muzică.

Plaza de la Cultura, construită în 1975 – 1983.

*

Sala de ceramică.

Vase făcute de indigeni. (Indigenii își vopseau/pictau pielea corpului).

*

Atâta aur precolumbian!

Obiecte găsite în tombe de aur, ceramică, din os, din piatră. Având semnificații pozitive sau negative. Aur amestecat cu 14% - 78% cupru.

Bulgăre de aur de 2.3 kg!

Aurul era extras din albia râurilor din anul 300 d.C.

*

Triburi care-au locuit aici: Maleka, Chorotega, Huetar, Cabecar, Bribri, Teribe, Brunca, și Ngöbe-Buglé și arta lor.

*

Cele peste o mie de obiecte din aur datează din perioada 500 – 1500 d.C.

*

Parqué Morozan.

Parqué de España.

Artă murală în Costa Rica

Ilustrații murale de Fernando Matamoros în stilul Marielei Zeledon, pe plăci de teracotă pe bulevardul Amón, în stânga, iar în dreapta

Grădina Zoologică din Parcul „Simón Bolívar”: 4.20 \$ intrarea.

Broaște țestoase. Trăiesc în captivitate între 50-70 de ani, dar în libertate doar 20-25 ani.

Specia lor este de-acum 240 milioane de ani.

*

Prohibido alimentar a los animales.

*

Habitat. Alimentație. Răspândire. Abundență.
Conservare. {La fiecare animal prezentate}.

*

Păunul este „regele curcanilor” (el rey de los pavos)!

*

În pădurile tropicale trăiesc și broaște veninoase.

*

Leul „drege” leoaica în cușcă. Niște babe pe margine
râd:

- ¡ Ella no quiere!

Pe urmă leul se dă jos de pe leoaică și-ncepe să urle. Se-ntoarce cu fundul la public și trage un jet de urină – aproape să ne ude!

*

Maimuța Mono Carablanca, dacă te uiți la fața ei parcă e un om în miniatură, cu o căciulă-n cap!

*

Am de mâna stângă agățat aparatul foto, în dreapta carnețelul-jurnal și pixul, iar în buzunarul din spate-dreapta dicționarul spaniol-englez. În buzunarele din față am pașaportul și banii în stânga, iar în dreapta două baterii AA rezervă pentru aparatul digital foto.

*

Grădina de Fluturi, dincolo de râul Torrés.

8 \$ intrarea.

Un fluture ni se suie-n cap. Plante-gazdă, unde fluturii depun ouăle.

Și plante-înfloritoare, de unde fluturii iau nectarul cu gura lor alungită, numită proboscis, deoarece ei se hrănesc numai cu lichide.

Multe plante au început să producă toxine pentru a nu fi devorate de ierbivore. Dar fluturii au asimilat aceste toxine în corpul lor și-au devenit imuni.

În colecție există 1200 specii de fluturi, și 12000 specii de molii.

Fluture de junglă

Fluturii sunt considerate insecte și fac parte din ordinul LEPIDOPTERA. Au 6 picioare.

Trei familii importante de fluturi:

PIERIDAE: în general au o singură culoare (alb sau galben).

PAPILIONIDAE: fâlfâie aripile în timp ce soarbe nectarul

NYMPHALIDAE: au prima pereche de picioare mai scurte.

*

Metamorfozele fluturilor: ou, larvă, pupă, fluture.

Cam două luni durează ciclul vieții lor. Unele specii (Heliconius spp) ajung la șase luni.

*

Mimetism müllerian = similaritate între non-edibili (să pară fluturi toxici pentru a-i feri de predatori).

Mimetism batesian = similaritate între edibil și non-edibil.

Și camuflaj = a lua forma, culoarea mediului înconjurător.

*

În Mercado Central la târguit.

Nu mă pot abține de la dulciuri: cajeta de mani, higos, toronja...

Mă-ngraș la loc. Și ce greu am slăbit!

*

În Parcul Central se află Catedrala Metropolitană.

Acum se folosesc lumânări electrice: introduci moneda de 100 colones (≈ 0.20 \$) și se aprinde automat beculețul unei lumânări de plastic.

Construită în 1853.

Elegantă. Cu vitralii. Spațioasă. Icoane murale.

Statuia albă a Papei Ioan Paul al II-lea (1978 – 2005).

*

La Mercado Artisanal.

30.12.2010

Sculați la 5:30 dimineața. La 6:00 ne-a luat un autocar Turismo.

Vreo oră a durat până s-adune toți vizitatorii (24).

Prin orașul Alajuala, pe lângă Iglesia Agonia.

Pe șofer în cheamă Diego, iar pe ghid Ricardo.

*

Lilia zice c-o enervează fiindcă eu scriu tot timpul!

*

În Valle Central, pe unde ne aflăm acum, sunt patru orașe: Alajuela (1650), San Jose (înființat în 1736), Herreria (1652), și Cantago (înființat în 1565).

*

Eroul național al Costei Rica este Juan Santamaria (există și-un aeroport care poartă numele său).

Santamaria a luptat în 1856 – 1857 contra mercenarilor nord-americani conduși de William Walker, care vroiau să construiască un canal interoceanic și să restabilească sclavia.

9000 de civili costa-ricani înarmați îl opresc pe Walker la Santa Rosa. Este ucis Santamaria tocmai când dădea foc apărării inamice.

*

La ferma de cafea Doka Estade. Cafeina este în procent mic în cafeaua locală.

Lucrează cu muncitori străini, fiindcă băștinașii vor job-uri sigure, permanente, cu ajutoare sociale, medicale.

Se colectează cafeaua în lunile noiembrie-ianuarie, doar fructele înroșite. Cu cât mai roșii, cu atât calitatea cafelei este mai bună. Plantația Doka e veche de 112 ani. Există și ferme organice (fără fertilizare artificială) în sudul țării.

La fiecare 5 ani se taie parțial tufa de cafea, iar la 20 de ani se înlocuiește toată plantația. Nu se poate face rotația culturilor.

*Viața la țară
(în Costa Rica)*

Intrăm într-un depozit cu saci de fertilizante. Cafeaua este uscată, descojită și curățată, prăjită.

Scot cafeaua când cererea marketului este mare și prețurile mari; dacă nu, o țin mai mult în depozit.

200-250 \$ pe sacul de cafea costa-ricană (cea mai scumpă caea din lume): „Café rica”. „Juan Valdez” cafea columbiană, foarte cunoscută.

Sala de producere/prelucrare a cafelei: prăjirea durează 15-20 minute la 120° C. Cu cât mai mult e prăjită, cu atât mai tare.

Cafea întinsă la uscat

Decafinată nu înseamnă complet fără cafeină, ci tot rămâne un pic.

*

Ferme de flori.

Ferme de căpșuni.

*

Mă simt bine după ce-am băut cafea costa-ricană (fără zahăr, fără cremă, fără lapte). Îmi ridică tensiunea, mă bine-dispune.

{Mie în mașină mi-e rău fiindcă-mi cade tensiunea}.

Mi-am găsit remediul!

Va trebui să comand pe Internet cafea Doka Estade din Costa Rica.

*

Ajungem în Parcul Național decretat în anul 1971, cu o suprafață de 6500 hectare pentru conservarea naturii (importanță ecologică).

*

Planta de cafea se numește arabică fiindcă a fost răspândită de arabi.

Mai există și tipuri de plante precum robusta și liberica.

*

Din Poasito pe cărarea săracilor (Sombrilla del povres), până la Craterul Poás și Laguna Botos.

La Craterul Poás și Laguna Botos

Sombrilla del povres este și numele unei plante cu frunze late. În traducere înseamnă „umbrela săracilor”.

*

Craterul vulcanului Poás, care-i activ. Fumegă. Se simte mirosul de sulf. Altitudine: 2574 m.

Diametrul craterului: 1320 m.

Profunzimea: 300m.

Temperatura apei: 40° C.

S-a format un crater mic în interiorul craterului cel mare (prin suruparea părții exterioare).

Este ca un geiser din Yellowstone, gaze țâșnind la suprafață.

*

Ce pădure neagră, întunecoasă – acoperind poteca Botos spre laguna cu același nume.

Altitudine: 2620 m.

Diametru: 400 m.

Adâncime: 14 m.

Temperatura apei: 13-14° C.

Laguna Botos este un crater extinct. S-a format din apa ploilor. Microorganisme și alge trăiesc aici.

Etimologic „Botos” vine de la numele tribului indigen din această zonă.

Laguna e cețoasă; nu se distinge craterul.

*

Muzeul Parcului Național. Vulcanul Poás a erupt în 1910 a erupt, coloana de materiale (mâl, gaze, roci, și cenușă) atingând 8000 m deasupra craterului.

Iar între 1953 -5 alte erupții ajungând până la 1000 m.

Între 1991-4 erupții periodice freatice (gaze și fum). Analog în 2009.

Prima vizită la vulcan a lui Don Miguel Alfaro în 1828, și a botanistului Andrés Oersted în 1847.

Numele Poás vine fie de la tribul Poás care locuia aici, fie de la planta Puás [cu „u”] care creștea în apropiere (sunt două ipoteze etimologice).

*

În restaurantul Grădinii La Paz luăm un prânz copios (inclus în prețul excursiei).

Vizităm grădina zoologică. Doar 5% dintre ouăle de fluturi supraviețuiesc, restul pier din cauza predatorilor și a bolilor.

Arborele favorit fluturilor este Lantana Verbena datorită florilor sale perene și a nectarului bogat.

O femelă poate depune până la 1000 de ouă.

În grădină fluturii sunt hrăniți cu banane și portocale (de fapt ei sug nectarul).

*

O maimuță parcurge 5-6 km zilnic în căutarea mâncării.

*

Colibri negri, cu ciocul lung și ascuțit. Așa de mici, parc-ar fi gongi! Colibrii nu au simțul mirosului. Aici se găsesc 26 de specii.

*

Un șarpe verde și subțire, lung parc-ar fi de plastic.

Numai 8% dintre șerpii din Costa Rica trăiesc la altitudine mai mare de 1500 m.

Grădinile La Paz sunt între 1300-1600 m înălțime.

Șerpii au evoluat de-acum 120 milioane de ani din șopârle.

Există circa 2980 specii de șerpi în lume, din care 10% veninoși, și 2% periculoși omului.

La cercul polar șerpii hibernează 8 luni.

*

Pisicile mari ale junglei: pumă, leopard, jaguar, tigru.

*

Șase specii de broaște din subfamilia Phyllomedusinae în Costa Rica.

Trăiesc în copaci și sunt active noaptea.

Ele își schimbă culoarea pielii și-a ochilor.

*

Grădinița de orhidee.

*

În mijlocul pădurii tropicale o cascadă, denumită poetic Magia Blanca [= magia albă!] 37 m înălțime are această „cădere de apă”.

Înainte fusese Cascada Templo, 26 m.

Cele două cascade fac parte din Râul La Paz.

*

50 km înapoi la San José cu autocarul.

*

Speranța de viață în Costa Rica este de 76 de ani – a doua în America Latină, după Cuba.

*

Costa Rica nu are armată, desființată de Președintele José Figueres Ferrer în 1949.

Armata consumă un mare procent din venitul național brut.

Tot din 1949 constituția garantează cetățenia și dreptul de vot al femeilor, indigenilor, negrilor și minorității chineze.

31.12.2010

Toate muzeele închise azi și mâine.

N-avem ce face, decât să cotrobăim prin magazine și bramburea pe străzi.

*

Pura vida (am întâlnit și *Vida Pura*) = viață pură {expresie populară însemnând trai foarte bun}.

*

Lumea bijuteriilor...

Lumea comerțului...

Milioane de tot felul!

Să cumperi și să cumperi...

*

Biserica „Las Mercede”, din San José.

Piatra de temelie a acestei biserici catolice a fost pusă la 17 iunie 1894, sub episcopatul lui Bernardo Augusto Thiel.

A fost sfințită pe 12 septembrie 1969 de către arhiepiscopul Don Carlos Humberto Rodríguez Quiros.

*

Am dat la spălat două plase de haine murdare managerii hotelului: plătit 4 \$.

*

Revelion 2011 petrecut pe străzi și-n Parque Central: muzică, lumini strălucind în noapte, și bubuituri ale focurilor de artificii ca niște zei colorați coborând din cer peste vremea trecută...

Feerie

01.01.2011

În Parcul La Merced (care se mai numește și Adrian Niño Orozco) un monument cu o bilă de piatră mare dedicat fostului președinte Rafael Angel Calderon Fournier (1990 – 1994).

*

Biserica La Santisima Trinidad este închisă.

*

Citesc „La Teja” [Acoperișul], cel mai popular ziar din Costa Rica.

Un articol despre soldatul viitorului (anul 2020): supra-omul, care sună a science fiction. Vor avea calculatoare care supraveghează temperatura corpului, bătăile inimii, cantitatea de apă băută etc. Un medic aflat la distanță va fi capabil să diagnosticheze boala și trateze, fără a-l vedea.

Prin calculator soldatul primește date despre inamic, video despre locul unde se află.

Soldatul devine mai robotizat și cibernetizat. Va utiliza un fel de „piele secundară”, aflată la câțiva centimetri de corp, care la impactul unui glonte va distribui forța acestuia la nivelul întregii piei.

Acestea se prevăd în Statele Unite [articolul „Arman al superhombre de la guerra”].

*

Papagali verzi gălăgioși în parcul central. Ne umflă capul.

O sculptură de J. Sojo reprezentând trei muzicanți (din tablă).

*

Statuia lui Carlos Gardel, gran cantante (mare cântăreț) argentinian din sec. 19.

02.01.2011

30 \$ taxiul de la hotel la aeroport, 30 minute. Și 26 \$ de persoană taxa de ieșire din aeroport.

*

„En este lugar un pueblo desplegó sus alas al viento y voló hacia el infinito”. [Oscar Arias Sánchez, Președintele Costa Ricăi, 2006 – 2010].

{În acest loc un popor și-a desfăcut aripile în vânt și a zburat către infinit...}

Frumos citat, poetic... mi-a reamintit volumul meu „Emigrant la infinit”...

Emigrez/călătoresc acum într-a 40-a țară străină; PANAMA cu compania de aviatică Lassar, zborul 693, ora 10:10, ajungând la 12:25 p.m; 539 km.

Lacsa face parte din trustul de companii aeriene Toca.

*

Navid, proprietarul hotelului nostru din San José [numele lui vine de la Navidad = Crăciun], are 31 de ani.

Spune că nu vrea să se-nsoare pentru că fetele de azi se uită numai după bani, nu amor. Mama lui a plecat în Statele Unite când el avea 11 ani, și de atunci nu s-a mai întors. El n-a văzut-o de 20 de ani... Nu-i place să vorbească despre ea... Și-a abandonat trei copii mici femeia asta... I-a crescut tatăl lor, care lucrează în Ministerul Costa Rican... Dar Navid ține legătura cu dânsa prin telefon...

*

10 \$ pe două pahare de cremă de ciocolată în aeroportul „Juan Santamaria” din San José!

PANAMÁ

(fotojurnal instantaneu)

La clasa de business în avionul de Panama! (deși cumpărasem bilete la clasa economică: 340.43 \$ de persoană, San José – Ciudad de Panama).

În avionul de Panama

Obișnuit cu zboruri lungi, peste ocean, acesta mi se pare un fleac; cum mă urc trebuie să și cobor.

„Un albastru infinit” prin hubloul aeroplanului

Ne-năbușim de căldură umidă în orasul Panama.

22 \$ taxiul, 30 km, de la aeroport până la Hotel El Parador. 65 \$ camera pe noapte. Modern, cu gardieni.

*

În orașul vechi (Casco Viejo). Statuia lui Manuel Amador Guerrero, fondatorul Republicii Panama.

În 1903 Panama s-a desprins din Columbia.

Între 1821-31 se formase Gran Colombia [Columbia Mare], din care făceau parte: Columbia, Bolivia, Ecuador, Peru, Venezuela.

*

Deși până acum n-aveam probleme, mi-a fost rău în avionul de Panama. Epuizare, bătrânețe...

Orașul Panama de la fereastra hotelului meu

Muzeul Canalului Panama: 2 \$ intrarea. Cumpăr o carte despre Canal: „Un maravilloso viaje a traves de la Historia. La Ruta. El Agua. La Gente”, 7.50 \$. Vizitez și învăț. N-au broșuri în engleză ori franceză, limbi în care mă simt mult mai lejer.

În muzeu documente numai în spaniolă.

*

În secolul 19 Imperiul Spaniol se destramă. Coloniile devin independente.

Sunt expuse cărți în engleză și franceză despre călătoriile din Peninsula Iberică spre America.

*

Etaj se zice „piso”... îmi vine să zic... pișo! [Dar este și o mnemotehnică cum să-mi aduc aminte cuvântul.]

Cu veșnicul rucsac de călător la infinit

Din anul 2000 Canalul Panama, de 80 km, aduce un mare venit guvernului țării. Un film cu animație despre tranzitarea canalului, de 8 minute.

Lucrători din toată lumea au participat la construirea canalului – formând un nou „turn Babel” (din 97 de țări) în perioada franceză. Mulți africani din Insulele Antile (în special din Jamaica și Barbados): 30000; spanioli: 8000, italieni: 2000, nordamericani. 1100.

Negrii erau discriminați atât la plată cât și la locuințe, restaurante, călătorii în trenuri.

Multe boli tropicale îi secerau pe muncitori. Doctorul epidemiolog cubanez Carlos Finlay (1833 – 1915) demonstrează că febra galbenă (*amarilla*) se transmite de către țânțari, și nu este contagioasă!

Analog conclud doctorii Water Ross, Ronald Reed, William Crawford Gorgas (1854 – 1920).

Un congres mondial la Paris în 1879 discută pe ce rută să se construiască viitorul canal interoceanic.

Ferdinand de Lesseps construise canalul de Suez în 1869, iar la 29 ianuarie 1881 începe construcția la Canalul din Panama (nu a fost acceptată ruta prin Nicaragua).

Peste 22000 de lucrători au murit de febră galbenă și malarie.

Muncitor la Canalul Panama

Francezii eșuează și, după desprinderea Panama-ului din Columbia, prin tratatul Hay-Bunau-Varilla, S.U.A. câștigă dreptul de suveranitate asupra Zonei Canalului pe o suprafață de 8 km de o parte și alta. Construcția reîncepe și se termină în 1914.

Panamanezii se opun ocupației S.U.A., culminând cu protestul studenților din 1965, denumită Ziua Națională a Martirilor. Generalul Omar Torrijos Herrera presează Președinte Statelor Unite, Jimmy Carter, să cedeze canalul Panama-ului la 31 decembrie 1999 și retragerea completă a forțelor americane.

Colonelul Manuel Antonio Noriega devine de facto conducător în 1983 prin desființarea Gărzii Naționale. Conduce ca un dictator, ațâțând protestele cetățenilor. Două lovituri de stat împotriva lui eșuează. În 1989 Statele Unite intervin și-l

înlătură de la putere. Refugiat în Ambasada Vaticanului, americanii folosesc tactici psihologice pentru a-l scoate afară: „bombardează” clădirea cu muzică rock dată foarte tare (Metallica și Van Halen).

Noriega este trimis la închisoare în Florida pentru trafic de cocaină. Eliberat în 2007.

Centrul oraşului Panama

Capitala Panama este cel mai modern oraş din America Centrală: cu blocuri-turn ca-n New York, ajungând până la 67 etaje.

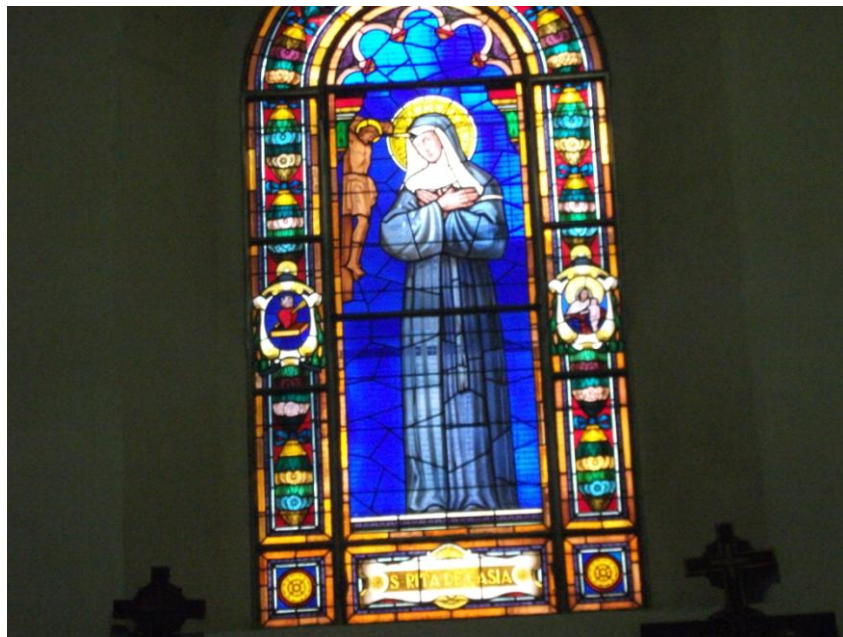
Biserica San José din Panama (Altar de Oro).

Altar aurit, conţinând 18 kg de aur.

Altarul de Aur al Bisericii San José din Panama

Icoană pe sticlă în Biserica San José din Panama

Un văr al meu din București, Victor Moraru, făcea icoane ortodoxe pe sticlă. Mi-a dăruit una, și-am luat-o în America.

*

Casa lui Don Tomas Arias (1856 – 1932), unde a locuit între 1931-2, fondator al republicii.

„Don” este titlu de noblețe la spanioli, precum „Sir” la englezi.

*

De două ori mai ieftine prețurile în Panama față de Costa Rica.

*

Polițiștii cu căști pe cap, pedalând pe biciclete – pentru securitatea turiștilor – în Orașul Vechi.

Cosco Viejo seamănă cu Havana, capitala Cubei, prin conservarea clădirilor coloniale din sec. 17.

Admiărm multe buticuri (tiendas) de artizanat indigen.

*

Arcul Chato – ruinele lui. Biserica Santo Domingo.

*

Guvernul încearcă să reamenajeze această zonă (fiindcă unele clădiri sunt în paragină), păstrând însă farmecul secular.

*

Semana = săptămână, semanalmente = săptămânal
[adverbul se formează din adjectiv + mente].

*

Ziar publicitar în engleză The Visitor/El Visitante și în spaniolă, distribuit gratuit.

*

Palatul Bolivar.

Apoi Casa Președintelui Republicii Panama: Ricardo Martinelli (de origine italiană).

Plaza Independencia.

*

Muzeul de Smarald (lângă parc).

*

Panama a fost descoperită de către exploratorul spaniol Rodrigo de Bastidas în 1501, iar Oceanul Pacific de către Vasco Núñez de Balboa în 1513 (există un bulevard cu numele Balboa).

Orașul Panama a fost înființat de Pedro Arias de Avila în 1513. Mulți indigeni au murit mai degrabă din cauza germenilor de boli europene decât de sabia spaniarzilor.

Independența de sub spanioli și-au cucerit-o panamanezii în 1821, după ce Spania a fost ocupată și slăbită de trupele franceze ale lui Napoleon.

*

Lumea Nouă descoperită de Cristóbal Colón și Americo Vesputio în 1492 – 1503.

Americo a botezat noul teritoriu cu numele lui: „America” – el fiind cartograf. Și așa i-a rămas numele! La început conchistadorii au crezut c-au ajuns în Asia, iar țărmlul centro-american se credea că e teritoriu chinez.

În anul 1519 aveau loc și călătoriile lui Magellan (1480 – 1521), care efectuează primul ocol al globului.

Conchistadorii voiau să descopere ruta maritimă spre Orient (Gil González Dávilla și Andrés Niño, trimiși de Regele Spaniol Carlos al V-lea).

Conform tradiției romane, Spania – fostă colonie a Romei - formează orașe în noile locuri similare castrelor romane. Așa se pun temelii urbelor: Panamá (în 1519), Nombre de Dios (1520), Natá (1522).

Nombre de Dios a fost atacat de piratul englez Sir Francis Drake în 1596.

Panamá este distrus în 1671 de către piratul galez Sir Henry Morgan, și reconstruit în 1674 (zona Casco Viejo). Orașul spaniol, port în Marea Caraibilor, Portobelo, a fost și el atacat și dărâmat în 1668 de Morgan și în 1739 de Edward Vermon.

*

În sec. 16-17 conchistadorii erau obsedați cu găsirea de metale prețioase (în special aur și argint) în Nuevo Mundo. În 1540 găsesc minerale în Mexic și Bolivia. În 1545 argint în Cerro de la Plata.

Comerțul explodează între cele două lumi, și sunt necesare porturi mari în America. Noi porturi apar: Perico, Chagres.

În sec. 18 este și perioada Goanei după Aur.

Spaniolii ridică fortificații, castele, organizează armata (batalioane, infanterii, gărzi militare ale coastelor).

Conflicte între guvernele spaniol și englez începând din 1713 privind tratatul sclavilor, unde Anglia deținea monopol. În 1780 acest tratat este paralizat.

*

Un renumit inginer în construcții militare a fost Bautista Antonlli.

*

În 1842 se stabilesc linii regulate de vapoare – cu capital englez.

În 1848, prin tratatul Guadalupe-Hidalgo, Mexicul cedează Statelor Unite sudul Texasului, New Mexico, și nordul Californiei.

*

În 1849 o echipă de ingineri, sub conducerea lui G. W. Hugues, inițiază lucrările căii ferate ale căror lucrări încep în 1850, traversând istmul de la Pacific (orașul Colón) pe o distanță de 80 km, de-a lungul râului Chagres, cu stații de oprire în fostele localități coloniale Gatún, Ahorca, Logarto, Bohio Soldado, Frijol, Barbacoas, San Pablo, Baila Monos și Gorgona.

Construcția căii ferate a fost dirijată de inginerul George M. Totten. Au fost aduși muncitori străini: francezi, germani, austrieci, englezi, irlandezi, chinezi. Mulți au decedat din cauza epidemiilor.

În 1862 medicul F. N. Otis scria cu admirație despre aceasă cale ferată terminată.

*

Gil González Dávilla și Andrés Niño au descoperit că marele loc al Nicaraguîi este separat printr-un istm îngust de Pacific și are legătură la Atlantic prin râul San Juan.

Alvaro Saavedra Cerón propune primele planuri de canal în 1520.

Antonio de Galvao și Francisco López de Gómora propun canalul prin istmul Tehuantepec.

Dar împărații spanioli Felipe al II-lea (1556 – 1598) și Felipe al III-lea (1598 – 1621) întârzie planul canalului din motive de securitate și strategie militară (din cauza rivalității celorlalte mari puteri și a pirateriei).

În 1860 francezii și nordamericani se arată interesați în canal, prin Panama, respectiv prin Darién – pentru a facilita comerțul mondial. Conteles Ferdinand de Lesseps câștigă proiectul.

Din cauza condițiilor neigienice, a bolilor tropicale, a multor lucrători decedați, în 1889 guvernul francez dizolvă compania canalului. Francezii eșuează.

După războiul hispano-american din 1898 și desprinderea Panama-ului din Columbia în 1903, în 1904 Președintele american Theodore Roosevelt călătorește să inspecteze ruta propusă a canalului.

Inginerul John F. Wallace, apoi John Frank Stevens dirijează lucrările.

Se propune un canal cu ecluze.

La 7 ianuarie 1914 prima ambarcație Alexandre La Valley traversează canalul de la Atlantic la Pacific.

De la 30000 lucrători în 1907 se ajunsese la 45 lucrători în 1912. A costat 639 milioane dolari. Au murit 25000 de muncitori, 80% fiind negri.

O mare epopee și-o mare dramă!

Canalul Panama s-a inaugurat oficial la 15 august 1914.

La 2 martie 1936 s-a decis construirea autostrăzii transistmice Boyd-Roosevelt. Relații întrerupte între Statele Unite și Panama în perioada 10 ianuarie – 2 aprilie 1964.

La 7 septembrie 1977 se derogă toate tratatele anterioare în favoarea Tratatului Torrijos-Carter prin care Panama își extinde participarea în administrarea, protecția și apărarea canalului; ratificat prin plebiscit național la 23 octombrie 1977.

Iar la 31 decembrie 1999 Panama își asumă totala administrare, protecție și apărare a canalului.

03.01.2011

Schimbam la Hotel Cresta Inn, 66 \$/cameră/noapte, pentru 6 zile. Cu piscină, două paturi, TV, frigider, apă caldă, micul dejun inclus.

*

Se vorbesc 15 limbi indigene în Panama, dintre care ukunau este mai importantă. 10% din populație sunt chinezi, 14% negri.

Spaniola este oficială.

*

Pe faleză – Cinta Costera în zona cu blocuri înalte numită Paitilla.

*

Gerovital H3 Institute.

Îl văd. Mă întreb dac-o avea vreo legătură cu Ana Aslan?

*

Conform ghidului turistic „Central America on a shoestring” avioanele nordamericane au lăsat circa 105000 bombe neexplodate pe o arie de 7800 km² de pădure ecuatorială la predarea canalului. Iar închiderea bazei militare americane din Panama a dus la pierderea locurilor de muncă a 4000 de panamanezi.

*

Ieftin taxiul prin oraș în Panama: 2-3 \$ un drum.

04.01.2011

Ne ducem la Ecluză Miraflores.

7 \$ cu taxiul, 15 km Portul Balboa, unde intră vapoarele din Pacific.

Autostrada pe care trecem se numea Clayton și făcea parte din cordonul de siguranță al canalului Panama pe vremea

administrației nord-americane. Acum se numește Ciudad del Saber. Fiecare vapor plătește 2000-3000 \$ pentru a trece canalul.

Mulți turiști columbieni, cu ghizi în spaniolă.

Vaporul intră în prima ecluză, unde apa se ridică la 8 metri. În următoarea alți 8 metri. Din 1914 până acum au trecut un milion de vapoare prin acest canal!

7 \$ „Ghidul Canalului Panama” în spaniolă, engleză sau franceză.

45 \$ Guia de Campo. Ilustrada de las Aves de Panama.
[Păsările din Panama]

Și Música Panameña e scumpă (un DVD costă 21.40 \$).

Ecluză Miraflores a Canalului Panama

Alt muzeu al canalului la Miraflores.

Francezii Vicontelui Ferdinand de Lesseps (1805 – 1894) au escavat aproape 60 milioane de metri cubici. Inginerul francez Phillipe Bunau Varilla (1859 – 1940) continuă lucrările la canal. Fiebre de Oro (Febra/Goana după aur) fusese în 1849.

Inginerul nord-american John Frank Stevens folosește între 1905-7 transportul feroviar.

Între 1907-13 sunt escavate peste 153 milioane de metri cubi de sol dur la Corte Culebra. Canalul e terminat sub conducerea lucrărilor de către inginerul George Washington Goethals.

Folosesc dinamitele la escavări.

*

Deasupra, Muzeul Apei. El Agua, Fuente de Vida. Triburi trăind la canal: Emberá, Wonan, negri și metiși.

144000 locuitori în zona estică a canalului și 36000 în zona vestică.

Apa este sedimentată, filtrată și tratată cu clor.

Zgomot de apă și de păsări în muzeu de parc-ai fi în junglă!

La etajul trei: Canalul și Lumea.

Farurile și modurile de semnalizare.

Sistemul mecanic de închidere/deschidere a ecluzelor între 1903 – 1914 a fost inventat de inginerul Edward Schilhauer, dar apoi este înlocuit de un sistem hidraulic.

Primul administrator panamanez al canalului a ofst Gilberto Guardia între 1990 – 1996.

Echipamentul lucrătorilor actuali. Măsurile de securitate a muncii.

Canalul se lărgește începând din 2007 până în 2014 pentru a permite trecerea vapoarelor de mare calibru. Se aprobă prin referent național în 2006.

Lucrările inaugurate de fostul Președinte Nord-American Jimmy Carter și fostul Președinte Panamanez Martin Torrijos la 3 septembrie 2007.

Panama devine un supra-oraș megacentru mondial: comercial, financiar, turistic.

Vase conținând 12000 containere vor putea în 2014 traversa El Canal de Panamá, față de 4500 containere capacitatea maximă de astăzi.

150 milioane de m³ de sol și pietre vor fi mutate. Se vor folosi 1.5 milioane tone de ciment și 4.7 milioane tone de beton.

Ecluzele vor fi cu 40% mai lungi și cu 60% mai largi. Se va mai construi o ecluză la Pacific și încă una la Atlantic.

Cargourile cu gabarit mare plătesc între 200-400 mii de dolari pentru trecerea prin canal.

*

Centro de Artesanias.

Obiecte artizanale. Prețuri mari. Dacă nu cumpăr, măcar să fac poze de artă.

*

La Mall (Albrook).

Dai un ban, dar știi că... nu-l mai ai!

Lilia cumpără bijuterii (să le revândă în Gallup pentru profit), eu cumpăr cărți despre istoria/cultura locală. Atâtea lucruri nu știam... și tot învăț.

Artizanat panamez

La etajul doi restaurante. Hugo de Maracuya: 1.95 \$ (suc).

Tartaleta de melocotón: 2.90 \$ (prăjitură de piersică).
Supă Ajiaco: 4.95 \$.

*

La hotel avem gratuit ziarul local La Prensa [Presa] și revista Lobby (în spaniolă).

*

Seara Lilia se uită la filme în engleză care însă au traducerea jos în spaniolă.

Eu nu urmăresc acțiunea, nici nu pot... mă trage scrisul... să mai învăț spaniolă: cuvinte noi, modul de exprimare... gramatica îmi șchioapătă.

Artă decorativă panameză

05.01.2011

Sculați la 6:00 dimineața, 15 minute spălat, îmbrăcat, 15 minute taxiul până la gară (5 \$).

Biletul Corozal-Colón: 22 \$ și întors același preț (seara la 5:15).

Calea ferată urmează traseul canalului iar în jurul locurilor trece pe poduri (în special Lago Gatún).

*

En Panamá no hay nada igual.

[Reclamă: Nu e nimic ca în Panama!]

Canalul Panamez văzut de la fereastra vagonului

Într-o oră ajuns la Colób (de la un ocean la altul). În Parcul de pe Strada 16 statuia lui José D. Bazan, cetățean de onoare al orașului, fost președinte al Panama-ului!

*

La ieșirea din tren fiecare călător a primit un pachetel cu mâncare.

*

Ne avertizaseră niște olandeze de-au stat cu noi în același compartiment că este periculos în Colón. Majoritatea populației este de culoare. Se aud împușcături prin oraș... Și să circulăm numai cu taxiul.

*

Minoritate chineză și în Colón (la Oceanul Atlantic).

Discut afară cu proprietarul unui magazin („Almacén El Príncipe”).

S-a născut aici și vorbește ambele limbi: chineză și spaniolă.

Prețuri mai mici în Colón în comparație cu Ciudad de Panamá.

*

Îmi vine mereu în loc de „ciudad” (se pronunță ’siudad’ = oraș) să zic „ciudad” – să românizez!

*

Statuia lui Manuel José Hurtado, Părintele Educației Panamaneze.

*

40 \$, dus-întors de la Colón la Castelul San Lorenzo, costă taxiul. Drumul s-a deteriorat, dar nu se mai repară deoarece pe-aci va fi construită ecluza a treia a canalului.

Traversăm canalul prin Ecluza Gatún.

Trecem prin fosta bază militară nord-americană Sherman cu barăcile soldaților. Acum goală.

*

Șapte baze militare nord-americane: Éspinar, Fuerte David, Sherman, Fuerte Roma, Fuerte Clayton, Fuerte Amador, și Fuerte Hoo Wark existau în Panama.

Ultimul soldat a plecat înainte de anul 2000.

O parte din pădure este declarată Parque Nacional.

*

Fortăreața San Lorenzo.

În 1597 se construiește la gura Râului Chagres, pentru apărare contra piraților, la ordinele Regelui Felipe II.

În 1671 piratul englez Henry Morgan capturează fortăreața și-o utilizează ca punct de atac al zonei Panama.

În 1677 spaniolii reconstruiesc fortul și aduc tunuri.

În 1740 Amiralul englez Edward Vernon capturează și demolează fortul.

Tun în Fortăreața San Lorenzo

În 1750 fortul este refăcut.

Când Panama devine independentă de sub spanioli în 1821, fortul intră sub administrație panamaneză.

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, S.U.A. face exerciții militare aici de apărare a Canalului Panama.

Șanțuri strategice în jurul fortăreței.

Apa dulce a Râului Chagres se împreună cu apa sărată a Oceanului Atlantic.

Inginerul italian Bautista Antonelli a construit fortărețe și la Portobello și Cruces, însărcinat de Regele Felipe II al Spaniei între 1580-9.

Fortăreața San Lorenzo este întărită între 1620-6. Scriitorul francez Alexander Olivier Exquemelin (1645 – 1707)

scrie în cartea sa „Historia de los Pucacuneros de America” despre San Lorenzo.

În 1670 Henry Morgan l-a trimis pe Căpitanul Joseph Bradley să cucerească Fortul San Lorenzo, apărat de 314 soldați spanioli. Lupta a durat 2 zile și pe 6 ianuarie 1671 pirații au capturat fortul. Doar 30 de soldați spanioli au supraviețuit.

Morgan a lăsat 500 de oameni ca garnizoană la fort și 150 oameni în vasele de pe Râul Chagres.

A plecat apoi cu 1200 oameni și a distrus orașul Panama la 28 ianuarie 1671. S-a întors la San Lorenzo unde distruge complet fortul și-l părăsește.

Amiralul Vernon atacă fortul Lorenzo la 22 martie 1740, după ce-l cucerise pe cel din Portobello.

Cu 120 de soldați ia fortul în stăpânire și-i face prizonieri pe spaniolii rămași.

Ruinele Fortăreței San Lorenzo, Panama

Pe străzile din Colón vezi nu numai polițiști dar și militari cu arme.

Prin Panama este și traficul de droguri din Columbia, în special spre Statele Unite.

*

Populația neagră, originară din Jamaica ori Insulele Antile vorbește și-o creolă engleză, iar cea din Haiti o creolă franceză – pe coasta caraibiană a țării panamaneze.

*

După ureche, formam condiționalul verbelor reflexive în spaniolă ca-n limba franceză:

pour se recréer

dar și-n română:

pentru a se recrea,

cu pronumele reflexiv „se” înaintea verbului.

Numai că-n spaniolă e invers:

para recrearse

ci nu:

para se recrear

!

*

Dintr-un oraș colonial spaniol înfloritor, fondat în 1850, Colón este în decădere astăzi.

În anul 1948 s-a creat Zona Libre – unde se cumpără en gros fără a plăti taxe, a doua după Hong Kong,

*

Și-n România, pe vremea lui Ceaușescu, după ce sașii au fost lăsați să plece în Germania, statul român a adus în casele nemțești solide, îngrijite, lăsate goale: țigani. Păi... ăștia au băgat capra-n casă, au tăiat lemne din casă și le-au pus pe foc... Au terminat totul!

*

Încrucșarea raselor umane este bună pentru învigorarea speciei – susținea Vasile Conta într-un studiu (1845 – 1882).

Rasele pure se atrofiază după o perioadă.

Analog, cred, la plante și la animale.

În coloniile (foste) spaniole, engleze, franceze, portugheze, olandeze s-au amestecat atâtea naționalități de rase diverse... ducând la fondarea de noi națiuni.

*

Îmi plac autobuzele lor de oraș: vopsite în multe culori vii... ca niște vehicule de bălci.

Autobuz multicolor în Colón, Panama

De la Zona Libre, unde Lilia și-a cumpărat zeci de inele de 1, 2 sau 3 dolari fiecare, ne-am întors la gara din Colón.

La 5:15 seara: trenul îndărăt spre Ciudad de Panamá. Nu ne-au mai dat nici cafea, nici pachetul cu mâncare cum procedaseră la ducere.

Pe peronul gării din Colón, Panama

Parohia Nuestra Señora del Carmen, din Ciudad de Panamá, Via España.

La ora 6:30 seara slujbă.

Asistăm și noi.

06.01.2011

Muzeul de Antropologie „Reina Torres de Araúz”.

Reina Torres de Araúz (1932-82) s-a ocupat de muzee.

Prezentarea lui Jorge Conte-Parras (1929 – 2006), istoric.

Omar Jaén Suarez (n. 1942), geograf; Carlos Manuel Gasteazoro (1922 – 1989).

Partitura Imnului Național al Republicii Panamá.

Omagiu adus lui Ascanio Arosemana, student mort în evenimentele politice din 1964, împreună cu un fragment din scrierea lui Carlos Francisco Chagmarin „Cuando la zona sea mia” [când zona (canalului) va fi a mea].

Din 1930 s-a instituit Ziua Mamei (Dia de la Madre) pe 8 decembrie în fiecare an.

21 studenți panamanezi au murit în protestele din ianuarie 1964 (unii de 13, 14, 15 ani!).

*

Ricardo Miró (1883 – 1940), poet patriotic.

José Franco (n. 1931).

Biografiile multor personalități locale.

Și un boxior, Roberto Durán („Mână de Piatră”), n. 1951.

*

Museo Afro-Antilean.

Negrii din Insulele Antile care au lucrat la construcția canalului: 31.071 între 1904 – 1914.

Casele-barăci construite pentru lucrători.

În 1906 existau 18 școli cu 601 studenți și 21 profesori sub jurisdicția guvernului S.U.A.

Aveau și biserici.

Femeile vindeau, cărau, găteau în zona canalului.

Fumegătoare contra țânțarilor folosite în anul 1910.

Muzeu mic. 2 \$ intrarea.

*

Într-un magazin de bijuterii, Inti Raymi Arte, Lilia cumpără en gros la prețuri mici: inele, brățări de rubin și smarald... 240 \$.

*

Muzeul de Știința Naturale, pe blvd. Cuba.

Sala de geologie și paleontologie.

Oasele unui animal uriaș de-acum 50000 de ani: perezoso gigante. Strămoșul calului, asinului, caprei și câinelui: Equido, care-a trăit acum 55 de milioane de ani.

Craniul mamiferului Equido

Schelete de mamifere, păsări, reptile și amfibii.

Pasărea Quetzal, masculul, are coadă lungă și e colorat – ca păunul.

Îmi vine să râd cum se numește liliacul (*desmodus rotundus*) de noapte în spaniolă: vampiro adică... vampirul! (fiindcă sugă sângele la oameni și animale).

Iar ariciul (*Hystrix cristat*) se numește puerco espin africano în spaniolă: porcul spinos african!

Există și o sală de etnologie și biologie marină.

Flora panamaneză se compune din 9520 specii de plante.
Majoritatea insectelor cu corpul divizat în trei părți: cap,
torace și abdomen precum: fluturi, cărăbuși, păianjeni.

Orhideele formează familia de plante cu cele mai multe
specii: 1150 în Panamá. Botaniști care-au studiat fauna de aici:
Carlos Limee și José Celestine Mutis în sec. 18.

*

În Bazilica Don Bosco din Ciudad de Panamá.

Bazilica Don Bosco din Ciudad de Panamá

Cartierul Calidonia este comercial, cu multe tarabe și
chioșcuri de-a lungul străzilor.

Mănânc din mers...

Vizitez din mers...

Fotografiez din mers...

Trăiesc din mers...

Grăbit, instantaneu, mereu căutând, mereu nemulțumit...

*

Hotelul meu, La Cresta Inn, este în cartierul BellaVista. Ciudad de Panama are 21 de cartiere.

*

Seara dinăm la un restaurant „La Esquina Van Gogh” – cu poze de-ale tablourilor foviste ale olandezului Van Gogh.

Frumos împodobit. Fotbal la televizor: Wolves – Chelsea: 1 – 0.

07.01.2011

Pollera este un tip de rochie folclorică panamaneză, albă, cu broderii în 2-3 culori în jurul șoldurilor, făcută de mână.

*

La Playa Vera Cruz, publică.

15 \$ taxiul.

Neamenajată.

La început fusesem la Plaja Bonita, privată, aparținând unui hotel, dar ni s-a cerut rezervarea cu 24 h înainte și plata de 250 \$.

Apa oceanului e retrasă (reflux) dimineața încât poți trece pe jos de la țarm la insula apropiată.

De la prânz însă, valurile revin (flux). Și te întorci cu... barca!

Atâtea stânci și pietre tăioase, că nu poți merge decât încălțat – chiar și prin apă.

Sărind prin apă am călcat pe ceva lung, care m-a mușcat furios, rapid, de-a-nceput să curgă sânge... Am fugit speriat, urlând de durere... Mi s-a umflat talpa piciorului stâng. Cu un taxi m-au dus la spitalul cel mai apropiat din Vera Cruz, la urgențe.

Am crezut că e șarpe veninos marin.

- Las' că nu mori! zâmbește infirmiera.

Înțelegi spaniola. De unde ești?

- Din România.

- Aaa...

Mi-a freționat locul mușcăturii. Mi-a pus gheață. Nu mai simt talpa piciorului și mă ustură îngrozitor.

Mușcat de mantaralla!

Doctorul Elgar Casiano M. mi-a făcut o anestezie locală, asistenta o injecție în posterior!

M-au costat vreo 7.50 \$ consultul medical, și 24.50 \$ rețeta cumpărată de la farmacie (Enantyum 25 mg contra durerii și Loratadina 10 mg contra infecției, de două ori pe zi).

Cică animalul care m-a mușcat se numește *mantaralla*. Mă uit în dicționarul meu spaionl-englez ce-nseamnă, dar nu găsesc cuvântul.

Infirmiera râde... Exclamă:

- Vrea să știe denumirea științifică latină!

Până acum, în viața mea, fusesem mușcat doar de țânțari și viespii. Iată-mă mușcat și de animale exotice în țări tropicale!

Mantaralla este veninos, dar nu puternic precum vipera sau scorpionul ca să ucidă un om. Un pacient, venit cu fiu-său care avea o febră (și nu știa din ce cauză, trebuiau făcute analizele de sânge – eu mă gândeam la febra galbenă înfricoșat), îmi desenează cum arată mantaralla.

Eu sunt de vină. Animalul s-a apărat, nu-l „acuz”.

*

La india dormida. O frumoasă legendă spune că în Provincia Coclé, din Cordiliera Centrală, dănuie Flor de Aire [Floarea de Aer] care era unica fiică a șefului de trib Urraca. Acesta s-a răsculat contra spaniolilor. Când spaniarzii cucureau istmul panamanez, un conchistador s-a îndrăgostit de ea. Logodnicul indigen al ei, Yaravi, din gelozie s-a sinucis.

Atunci Flor de Aire s-a pornit plângând și strigând către dealuri și câmpii până a murit. Dar Mama Natură i-a onorat frumusețea printr-un munte care se numește „Indianca Adormită”...

*

Un istoric care a scris cărți despre trecutul panamanez, Dr. Humberto Ricord: „3 Noiembrie 1903 văzut peste un centenar” și „Independența panamaneză față de Columbia și Panama în Războiul de o Mie de zile”.

*

Poetul și scriitorul Dr. Alvaro Menéndez Franco a publicat 15 cărți, dintre care: „Povestiri și Antipovestiri” [îmi place titlul paradoxist], „Portretul lui Victoriano Lorenzo”, dar

și literatură pentru copii – primind 60 de premii naționale și internaționale.

*

La Aeroportul Internațional din Panamá operează 26 de companii aeriene, cu 56 de destinații în 30 de țări.

*

Economia panamaneză progresează cu 9%, depășind nivelul de creștere al celorlalte țări latine, printre care Peru și Ecuador erau la loc de frunte.

*

Temelia localității Panamá a fost pusă de Pedro Arias Davilla („Pedrarias” denumit) la 15 august 1519, și a fost declarat oraș (Real Cedula) la 15 septembrie 1521 la ordinea Regelui Spaniol Carlos I. Din Panama s-a pornit cucerirea Perului de către spaniarzi.

*

Vârful cel mai înalt în Panamá este Vulcanul Barú, la 3475 m altitudine.

Acest loc este denumit și „Mica Elveție”, deoarece locuiesc aici expatriați din Elveția, Germania, Serbia și Croația.

*

Triburi de indigeni în statul Panama:

- Kuna, care ocupă provincia Kuna Yala formată din aproximativ 360 insule, împărțite în 4 districte: Nargana, Ailigardi, Tubuala, și Puerto Obaldia. Alte teritorii Kuna sunt: Madugandi (lângă râul Bayano) și Wargandi (la nord de provincia Darien).

- Ngäbe;

- Bugle;

- Embera-Wounaan.

08.01.2011

În cazinoul hotelului Crown. Pereții de oglinzi îi dau senzația de mărime dublă.

*

Complexul comercial Concordia.

*

Orașul Panama este în criză de apă potabilă – conform ziarului „La Prensa”, deși oceanul și canalul au suficientă apă [dar trebuie filtrată, purificată etc.].

*

Lilia are probleme cu schimbarea de euro în dolari – nu toate băncile acceptă euro, iar rata este mică:

1 euro = 1.18 \$ - 1.25 \$...

*

Primul Muzeu Național în Panama s-a înființat la 3 noiembrie 1906, al cărui director a fost venezueleanul Dr. R. T. Marquiz.

În 1925 direcțiunea muzeului este luată de Dr. Alejandro Méndez Pereira, iar muzeul cuprinde două secțiuni: de etnologie și istorie.

În 1970 s-a instituit Direcțiunea Națională a Patrimoniului Istorit.

În 1974 s-a creat Institutul Național de Cultură.

La 1 decembrie 1975 s-a inaugurat Muzeul de Științe Naturale.

*

În Parcul Natural Metropolitan. 232 hectare. 2 \$ intrarea. Pe lângă Râul Curundu. Protejată prin lege întreaga zonă. 284 specii de plante trăiesc aici, dintre care arbori ajungând la 30-35 m înălțime.

Sunt mai multe cărări prin parc, cam în lungime de 1 km. Alegem cărarea (sendero în spaniolă) El Roble de la pomul cu același nume (în latină Tabebuia rosea).

Pe lângă Lagunița (un lac mic) pond cu broaște țestoase mici care scot capetele la suprafața apei ca niște gușteri. Una chiar vine la mal să-i dăm mâncare.

Mușuroaie de termite pe trunchiuri de copaci.

Pădure tropicală ploioasă.

Există și șerpi [să fim atenți!], maimuțe Titi.

Arborele de mango [Mangifera indica].

Apoi Cărarea La Cienaguita, cu arbori groși și înalți precum Barrigón (Pseudobombax septenatum) și Cuipo (Cavanillesia platanifolia).

În total cărările prin parc au 4 km.

Pe Cărarea Los Caobos, de la arborele Caobo (Swietenia macrophylla).

Parcul este habitat pentru 322 specii de animale (dintre care 45 mamifere), 227 specii de păsări, 36 specii de reptile și 18 specii de amfibii. Vin și 46 specii de păsări migratoare din America de Nord. Parcul este un ecosistem unic.

M-am întrebat de când eram școlar: de ce se mai întorc păsările călătoare din țările calde? De ce nu rămân acolo? Clima devine prea caldă vara? E mai multă hrană vara în țările reci? Migrarea lor este instinctivă.

Dr. Alan P. Smith (1945 – 1993) a imaginat construirea de macarale pentru a studia biodiversitatea pădurii tropicale cu sprijinul Institutului Smithsonian de Cercetări Tropicale.

O astfel de macara, galbenă, este expusă în parc.

Ce peisaje... ca-n tablourile de pictură!

Totul dens. Tapete de frunze pe jos – calci pe moale. Lo que afecta a unos, nos afecta a todos... [Ceea ce afectează pe unii, ne afectează pe toți...]

...Interdependența mondială...

Ți-e frică să pui mâna pe liane... parc-ar fi șerpi. Animalele se folosesc de liane ca să se mute dintr-un arbore în altul – ca Tarzan!

*

Doar 1% din lumina soarelui pătrunde până la pământ în junglă.

Pomii sunt așa de alăturați că ploaia nu ajunge la sol decât scurgându-se pe trunchiurile copacilor. Animale specifice: perezoso, jujuná, Pisica Solo, Maimuța Titi.

Pădure tropicală în Panama

Drumuri de furnici harnice cărând bucățele de frunze.

*

Punctul Cerro Cedro în parc, la 135 m înălțime, de unde se vede panorama orașului Panama, Podul Americilor, Golful (La Bahia).

Locul cel mai înalt are 150 m altitudine.

*

De umiditate și transpirație mi-alunecă ochelarii, nu stau pe nas.

*

Plouă, dar puțini stropi ajung la noi... auzim doar zgomotul.

*

Un arbore cu rădăcini la suprafață: Guarumo (Cecropia peltata).

Arborele Guarumo cu rădăcini aeriene în Panama

Încerc și în Panamá prăjituri de la Dulceria, dar nu gustul celor franceze de-astă vară... care mi se topeau în gură. Prăjiturile franceze erau preparate cu unt, pe când cele din America Centrală cu grăsimi de porc.

*

Scriu mergând pe stradă, printre tarabe: jurnal instantaneu, cum simt... fără retuș.

La a doua sau a treia mână ar deveni artificial, prefabricat, ireal...

09.01.2011

La CNN un anunț că: „România pune taxe vrăjitoarelor”!

În aeroportul internațional din Panama

- I-haaa! Di, că-lu-țu'!

Decolează avionul din Panamá spre Miami, Boston, Dallas, Albuquerque.

După 3 săptămâni de soare și mare, din nou la scârbici!...
zăpadă și ger.

S-a terminat cu raiul tropical!

Fotojurnal Instantaneu

De ce fotojurnal?

Fiindcă suprafața pozelor se-ntinde aproape la jumătate sau mai mult din întreg volumul! Răsfoitorii acestei cărți măcar vor privi ilustrațiile colorate din CentroAmerica, iar pe lângă imagini vor citi cel puțin câteva rânduri edificatoare...

Fiindcă nimeni astăzi nu mai are timp!

De ce instantaneu?

Pentru că jurnalul e scris la primă mână, pe locul vizitat, cu idei scurte ca niște blitz-uri, cu economie de cuvinte – în această lume în care vremea trece rapid.

Memorialistică fără retușări.

Viață brută.

Fraze scurte și simple, fără multe verbe...

Vizitez din mers...

Fotografiez din mers...

Mănânc din mers...

Trăiesc din mers...

Grăbit, instantaneu, mereu nemulțumit, mereu căutând...

Pura Vida (am întâlnit și sintagma Vida Pura) înseamnă *viață pură* în societățile hispanice, iar popular expresia semnifică: ‚traicul foarte bun’.